

סוג הבחינה: א. בגרות לבתי ספר על-יסודיים
ב. בגרות לנבחנים אקסטרניים
מועד הבחינה: קיץ תשע"ה, 2015
מספר השאלון: 207,002103

תנ"ך

לבתי ספר דתיים

יחידת לימוד אחת לנבחנים המשלימים ל-3 יחידות לימוד

הוראות לנבחן

א. משך הבחינה: שעה וחצי.

ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה שלושה פרקים.

פרק ראשון	—	תורה: דברים	—	(16x3)	—	48 נקודות
פרק שני	—	נביאים: מלכים ב, ירמיה	—	(16x2)	—	32 נקודות
פרק שלישי	—	כתובים: עזרא ונחמיה	—	(10x2)	—	20 נקודות
				סה"כ	—	100 נקודות

ג. חומר עזר מותר בשימוש: תנ"ך שלם בלי פירושים.

כתוב במחברת הבחינה בלבד, בעמודים נפרדים, כל מה שברצונך לכתוב כטייטה (ראשי פרקים, חישובים וכדומה).
רשום "טייטה" בראש כל עמוד טייטה. רישום טייטות כלשהן על דפים שמחוץ למחברת הבחינה עלול לגרום לפסילת הבחינה!

ההנחיות בשאלון זה מנוסחות בלשון זכר ומכוונות לנבחנות ולנבחנים כאחד.

ב ה צ ל ח ה !

פרק ראשון — תורה: דברים (48 נקודות)

ענה על שאלה 1 (חובה) ועל שתיים מהשאלות 2-5 (16 נקודות לשאלה).

1. יחידת הברית — חובה (16 נקודות)

א. (1) עיין בפרק כ"ט, פסוקים ט'-כ'.

הברית שבפסוקים אלה מחייבת כל יחיד מבני ישראל ומחייבת גם את הדורות הבאים של העם.

בסס על הכתוב כל אחת מן הקביעות האלה.

(2) עיין בפרק ל', פסוקים א'-י'.

מה ההבטחה שבפרק ל' מוסיפה על ההזהרות שבפרק כ"ט, פסוקים ט'-כ'?

(6 נקודות)

ב. (1) בפרק ל', פסוקים א'-י' מתואר תהליך שיתרחש בין ישראל לה'.

על סמך הכתוב, ציין שלושה שלבים בתהליך.

(2) "אם אתה פותח בחורדה של מחט, הנה הוא יפתח לך כפתחו של אולם".

(ר' יצחק עראמה, על פי מדרש חז"ל)

הסבר כיצד רעיון זה בא לידי ביטוי בתהליך המתואר בפסוקים א'-י'.

(6 נקודות)

ג. "וְשִׁבְתָּ עַד ה' אֱ-לֹהֶיךָ וְשָׁמַעְתָּ בְּקוֹלוֹ כְּכֹל אֲשֶׁר אֶנְכִּי מְצַוְּךָ הַיּוֹם" (פרק ל', פסוק ב').

"וְאַתָּה תָּשׁוּב וְשָׁמַעְתָּ בְּקוֹל ה' וְעָשִׂיתָ אֶת כָּל מִצְוֹתַי אֲשֶׁר אֶנְכִּי מְצַוְּךָ הַיּוֹם" (פרק ל', פסוק ח').

רש"ר הירש (לפסוק ח'): "[בפסוק ב'] נזכרה התשובה אל הקיום הנאמן של מצוות ה' שאפשר

לקיימן בגלות. על כך הוא מוסיף [בפסוק ח'] את הקיום המלא של כל מצוות ה' בארץ-ישראל...".

(1) לפי רש"ר הירש, הסבר מדוע התורה חוזרת בפסוק ח' על הדברים שנאמרו בפסוק ב'.

(2) כתוב דוגמה אחת למצווה שאפשר לקיים בכל מקום, ודוגמה אחת למצווה שאפשר

לקיים רק בארץ-ישראל.

(4 נקודות)

2. יחידת "פתח תפתח"

פרק ט"ו

א. שמיטת כספים

(1) "וְזֶה דְּבַר הַשְּׁמִטָּה שְׁמוּטָה כָּל בַּעַל מִשָּׁה יָדוּ אֲשֶׁר יִשָּׂה בְּרָעָהּ לֹא יִגֶּשׁ אֶת רַעְיָהּ" (פסוק ב').

הסבר בלשונך את המצווה שבפסוק זה.

(2) עיין בפסוק ט'.

מדוע נדרשת ההזהרה שבפסוק זה?

(6 נקודות)

ב. מצוות הענקה

(1) עיין בפסוקים י"ב-ט"ו.

מיהו המעניק במצוות הענקה? למי עליו להעניק, ומתי עליו להעניק?

(2) "מִצְוַתָּהּ וּמִגְדָּלָהּ וּמִקְבָּלָהּ אֲשֶׁר בִּרְכָהּ ה'" (פסוק י"ד).

על פי פירוש שלמדת, כתוב דין אחד מדיני מצוות הענקה, ובסס אותו על פסוק זה.

(6 נקודות)

ג. (1) הסבר כיצד התורה שומרת על כבוד האדם החלש במצוות הענקה.

(2) ציין והסבר דוגמה לשמירה על כבוד האדם החלש במצווה נוספת מיחידת "פתח תפתח".

(4 נקודות)

/המשך בעמוד 4/

3.

יחידת "מצוות ההנהגה"

תפקיד הנביא – פרק י"ח

א. (1) "תָּמִים תִּהְיֶה עִם ה' אֶל-לִהְיֶךָ" (פסוק י"ג).

רש"י: "תָּמִים תִּהְיֶה" – התהלך בתמימות [...] ולא תחקור אחר העתידות, אלא מה שיבוא עליך קבל בתמימות, ואז תהיה עמו [...]."

על פי רש"י, מהו הציווי בפסוק זה, ומהו השכר שיקבל מי שיקיים את הציווי?

(2) עיין בפסוקים י"ד-ט"ו.

על פי פסוקים אלה, מהו ההבדל בין נביאי ישראל ובין קוסמי הגויים?

(6 נקודות)

ב. עיין בפסוקים ט"ז-י"ז.

(1) מהו המאורע מן העבר שמוזכר בפסוקים אלה, ומה ביקשו אז בני ישראל ממשה?

(2) רמב"ן (לפסוק ט"ז): "אז קיבלו להאמין בנביאיו ולשמוע ולעשות ככל אשר יצווה ה'".

על פי רמב"ן, הסבר מהי ההתחייבות לעתיד שצוינה בבקשה של העם ממשה במאורע זה.

(6 נקודות)

ג. (1) הסבר מהו תפקיד הנביאים, על פי הפסוק שלפניך:

"וַיַּעַד ה' בְּיִשְׂרָאֵל וּבִיהוּדָה בְּיַד כָּל נָבִיא כָּל חֹזֶה לֵאמֹר שָׁבוּ מִדַּרְכֵיכֶם הָרָעִים וְשִׁמְרוּ מִצְוֹתַי חֻקֹּתַי כְּכֹל הַתּוֹרָה אֲשֶׁר צִוִּיתִי אֶת אֲבֹתֵיכֶם" (מלכים ב', פרק י"ז, פסוק י"ג).

(2) "למה נאמר בתורה 'נביא אקים להם מקרב אחיהם כמוך'? לא לעשות דת [תורה חדשה]

הוא בא, אלא לצוות על דברי התורה ולהזהיר העם שלא יעברו עליה".

(רמב"ם, הלכות יסודי התורה, פרק ט', הלכה ב')

לפי רמב"ם, מהו ההבדל בין התפקיד שהיה למשה ובין התפקיד של שאר הנביאים?

(4 נקודות)

4. יחידת "לא תוכל להתעלם"

מצוות ערי מקלט – פרק י"ט, פסוקים א'-י"ג

א. (1) ציין שתי הלכות שנלמדו מפסוק ג' בנוגע למצוות ערי מקלט, וכתוב את הטעם של הלכות אלו.

(2) מצוות ערי מקלט מבטאת אחריות של החברה על חיי היחיד.

בסס קביעה זו על פסוקים ד'-ו'.

(6 נקודות)

ב. עיין בפסוקים י"א-י"ג.

(1) באיזה רוצח מדובר בפסוקים י"א-י"ב, ומהו הציווי של התורה בנוגע לרוצח זה?

(2) "לא תחוס עינך עליו ובִּעֲרַתְּ דָם הַנָּקִי מִיִּשְׂרָאֵל" (פסוק י"ג).

על פי פירוש שלמדת, הסבר מדוע יש חשש שבית הדין יחוס על רוצח זה.

(6 נקודות)

ג. "עוון הרציחה חמור עד מאוד [...] ולכן ראוי למי שהרג אפילו שוגג, מכיוון שבאה תקלה גדולה

כזו על ידו, שיצטער עליה צער גלות, ששקול (=שווה) כמעט כצער מיתה, שנפרד האדם

מאוהביו ומארץ מולדתו ושוכן כל ימיו עִם זרים". (ספר החינוך, מצווה ת"ט)

(1) מהו הדמיון שבעל **ספר החינוך** מוצא בין עונש מוות ובין עונש של גלות לעיר מקלט?

(2) לפי בעל **ספר החינוך**, הסבר כיצד האחריות של היחיד על מעשיו באה לידי ביטוי

במצוות ערי מקלט.

(4 נקודות)

/המשך בעמוד 6/

יחידת "דיני המלחמה"

.5

א. עיין בפרק כ', פסוקים ה'-ז'.

- (1) על פי פסוקים אלה, מי הם האנשים הפטורים מיציאה למלחמה, ומה משותף להם?
- (2) על פי פירוש שלמדת, הסבר את הסיבה לפטור שניתן לאנשים אלה מיציאה למלחמה.
(6 נקודות)

ב. "מִי הָאִישׁ הַיָּרֵא וְיָרָא הַלֵּבָב יִלָּךְ וְיָשֹׁב לְבֵיתוֹ וְלֹא יִמָּס אֶת לִבָּב אָחִיו כְּלָבָבוֹ" (פסוק ח').

- (1) מפני מה ירא האיש שפסוק זה עוסק בו? כתוב שתי אפשרויות שלמדת.
- (2) "כִּי תֵצֵא [...] עַל אֹיְבֶיךָ וְנִשְׁמַרְתָּ מִכָּל דְּבַר רָע" (פרק כ"ג, פסוק י').
- רמב"ן: "הידוע במנהגי המחנות היוצאות למלחמה, כי יאכלו כל תועבה ויגזלו ויחמסו, ולא יתבוששו אפילו בניאוף וכל נבלה".

לפי רמב"ן, הסבר את טעם הציווי להישמר מ"כל דבר רע" דווקא במלחמה.

(6 נקודות)

- ג. (1) על פי פרק כ"ג, פסוק ט"ו, מהו התנאי לניצחון של עם ישראל על אויביו?
- (2) עיין בפרק ו', פסוקים י"ז-י"ט.
- על פי פסוקים אלה, מהו התנאי לניצחון של עם ישראל על אויביו?
- מהו ההבדל בין התנאי שבפרק כ"ג, פסוק ט"ו ובין התנאי שבפרק ו', פסוקים י"ז-י"ט?
- (4 נקודות)

/המשך בעמוד 7/

פרק ב — נביאים: מלכים ב, ירמיה (32 נקודות)

ענה על שתיים מהשאלות 6-8 (16 נקודות לכל שאלה).

6. ירמיה, פרק א'

א. עיין בפסוקים ד'-ו'.

- (1) "בְּטָרֶם אֶצְרֶךְ בְּבֶטֶן יִדְעִיתִךְ וּבְטָרֶם תֵּצֵא מִרְחֶם הַקֶּדְשִׁיתִיךָ" (פסוק ה').
דברים אלו נאמרו רק לירמיהו, ולא נאמרו לנביאים אחרים בעת הקדשתם.
על פי פירוש שלמדת, הסבר לשם מה אמר ה' לירמיהו דברים אלה.
(2) הסבר את הטיעון שאמר ירמיהו כדי לדחות את שליחותו.
(6 נקודות)

- ב. (1) "כִּי עַל כָּל אֲשֶׁר אֶשְׁלַחךָ תֵּלֶךְ וְיָאת כָּל אֲשֶׁר אֶצְוֶךָ תִּדְבֹּר" (פסוק ז').
הסבר כיצד דחה ה' את הטיעונים שטען ירמיהו.
(2) "וְנִלְחַמוּ אֵלַיךְ וְלֹא יִכְלוּ לָךְ כִּי אֶתָּה אֲנִי נֹאֵם ה' לְהִצִּילְךָ" (פסוק י"ט).
על פי פרק כ"ו, פסוקים כ"א-כ"ד, הסבר כיצד התקיימה הבטחה זו.
(6 נקודות)

- ג. (1) "וַיְהִי דְבָרָךְ לִי לְשִׁשׁוֹן וּלְשִׁמְחַת לִבִּי כִּי נִקְרָא שְׁמִי עָלַי".
(ירמיה, פרק ט"ו, פסוק ט"ז).
על פי פסוק ט"ז, מה גרם לירמיהו להרגיש שמחה?
(2) "לֹא יִשְׁבְּתִי בְּסוּד מְשַׁחֲקִים וְאֶעֱלֶז מִפְּנֵי יָדָךְ בְּדָד יִשְׁבְּתִי כִּי זַעַם מְלֹאתִנִּי".
(ירמיה, פרק ט"ו, פסוק י"ז).

על פי מה שלמדת על הנביא ירמיהו, הסבר מה גרם לתחושות שהוא מתאר בפסוק י"ז.
(4 נקודות)

7. א. עיין בירמיה, פרק ז', פסוקים ט'-י"א.
- (1) מה הם החטאים שעליהם הנביא מוכיח את העם בפסוקים אלה?
- (2) — מהו ההבדל בין סדר החטאים שבפסוק ט' ובין סדר הדיברות ב"עשרת הדיברות" (שמות, פרק כ')?
- מה יכול להיות ההסבר לסדר החטאים בפסוק ט'?
- (6 נקודות)
- ב. (1) עיין במלכים ב, פרק כ"א, פסוקים א'-ז' ופסוק ט"ז.
- מה הם שני התחומים שבהם חטא מנשה? צטט דוגמה לחטא של מנשה בכל אחד מן התחומים האלה.
- (2) עיין במלכים ב, פרק כ"ד, פסוקים א'-ד'.
- מה הייתה ההשפעה של חטאי מנשה על הגורל של ממלכת יהודה?
- (6 נקודות)
- ג. אברבנאל (למלכים ב, פרק כ"ד, פסוק ג'): "אבל האמת הוא שבני יהודה וירושלים [...] השחיתו את דרכם בעבודה זרה ובכל יתר העוונות אשר לימדם לעשות מנשה [...] ולזה אמר שהיה רצון ה' להסיר יהודה מעל פניו ולהחריבם בעבור חטאת מנשה ועוונותיו".
- לפי אברבנאל, הסבר מדוע נענשו בני יהודה וירושלים בעקבות חטאי מנשה.
- (4 נקודות)
8. ירמיה, פרק כ"ז
- עיין בפסוקים א'-י"ד.
- א. (1) לשם מה באו השליחים של מלכי האזור אל צדקיהו מלך יהודה?
- (2) מהי ההוראה המדינית של ירמיהו למלכי האזור ולצדקיהו מלך יהודה?
- (6 נקודות)
- ב. (1) על פי פסוקים י"א-י"ב, צטט והסבר את ההבטחה של ירמיהו למלכי האזור אם יפעלו לפי נבואתו, ואת ההבטחה של ירמיהו לצדקיהו ולעמו.
- (2) לפי הסבר שלמדת, כתוב מה יכולה להיות הסיבה להבדל בין שתי ההבטחות.
- (6 נקודות)
- ג. עיין בפסוקים כ"א-כ"ב.
- "עַד יוֹם פָּקְדֵי אֲתֶם [...] וְהַעֲלִיתִם" (פסוק כ"ב).
- (1) מהי הנחמה בפסוק זה?
- (2) רש"י (לפסוק כ"ב): "בימי כורש, כמו שמפורש בספר עזרא".
- עיין בעזרא, פרק א', פסוקים ז'-י"א.
- הוכח לפי פסוקים אלה בספר עזרא שהנחמה שבדברי ירמיהו התקיימה.
- (4 נקודות)

פרק ג — כתובים: עזרא ונחמיה (20 נקודות)

ענה על שתיים מהשאלות 9-11 (10 נקודות לכל שאלה).

9. עזרא, פרק ג'

- א. עיין בפסוקים א'-ו'.
מה בנו העולים בשלב הראשון של הקמת המקדש, ומדוע הזדרזו לעשות זאת? (5 נקודות)
- ב. עיין בפסוקים ח'-י"ג.
(1) מהו האירוע המתואר בפסוקים אלה?
(2) מה היו שתי התגובות של העם על אירוע זה? הסבר את הגורם לכל אחת מן התגובות האלה.
(5 נקודות)

10. עזרא, פרק ז'

- א. (1) עיין בפסוקים א'-ו'.
מה היה הייחוס של עזרא, ומה היה המעמד שלו בעיני מלך פרס?
(2) עיין בפסוקים ז'-ט'.
מתי יצאו מבבל עזרא והאנשים שעלו עמו לירושלים, ומתי הגיעו לירושלים?
הסבר את הסמליות שבמועד יציאתם מבבל ובמועד הגעתם לירושלים.
(5 נקודות)
- ב. "כִּי עֲזָרָא הָכִין לְבָבוֹ לְדָרֵשׁ אֶת תּוֹרַת ה' וְלַעֲשֹׂת וּלְלַמֵּד בְּיִשְׂרָאֵל חֹק וּמִשְׁפָּט" (פסוק י').
לפי דברי חז"ל שלמדת, כתוב שתיים מן הפעולות שעשה עזרא כדי לחזק את מעמד התורה ואת קיום המצוות. (5 נקודות)

11. נחמיה, פרק ד'

- א. עיין בפסוקים א'-ג'.
(1) מה עשו האויבים כששמעו שהיהודים בונים את חומת ירושלים, ומדוע עשו זאת?
(2) כתוב את שתי הפעולות שעשו נחמיה ואנשיו כדי להתמודד עם אויביהם.
(5 נקודות)
- ב. בפסוקים ז'-י"ז צוינו פעולות של נחמיה המבטאות את תכונות המנהיגות שלו.
ציין שתיים מתכונות המנהיגות של נחמיה, וצטט פסוק המלמד על כל אחת מן התכונות שציינת. (5 נקודות)

בהצלחה!